

Národný projekt

Prevenca a eliminácia násilia a sociálneho vylúčenia prostredníctvom národných liniek pomoci

Identifikácia projektu		
Akronym	PENSV-NLP	
Kód projektu	401405DWW8	
Program	Program Slovensko	
Fond	ESF+	
Žiadateľ	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny	
Celkové oprávnené výdavky projektu (v EUR)	6 952 226,40	
Miesto realizácie projektu		
Štát	Región (NUTS II)	Vyšší územný celok (NUTS III)
Slovensko	Bratislavský kraj Západné Slovensko Stredné Slovensko Východné Slovensko	Bratislavský kraj Trnavský kraj Trenčiansky kraj Nitriansky kraj Žilinský kraj Banskobystrický kraj Prešovský kraj Košícký kraj

Stručný popis projektu

Hlavným cieľom národného projektu Prevencia a eliminácia násillia a sociálneho vylúenia prostredníctvom národných liniek pomoci (ďalej len "PENSV-NLP") je podpora aktívneho začlenenia prostredníctvom dištančnej krízovej pomoci osobám v nepriaznivej sociálnej situácii v dôsledku ohrozenia násillím alebo ohrozenia duševného zdravia, vrátane detí, a zvyšovaním povedomia o nenásillí a duševnom zdraví. Cieľ bude dosiahnutý realizáciou dvoch hlavných aktivít: zvýšenie dostupnosti podpory dištančnej krízovej pomoci osobám v nepriaznivej sociálnej situácii v dôsledku ohrozenia násillím alebo ohrozenia duševného zdravia, vrátane detí a zvyšovaním povedomia v oblasti problematiky násillia a podpory duševného zdravia. Princíp nepretržitosti a bezplatnosti poskytovanej krízovej pomoci zaručuje dostupnosť podpory aj pre ľudí pochádzajúcich z domácností v hmotnej núdzi alebo vystavených riziku príjmovej chudoby. Cieľové skupiny sa môžu obrátiť na linky pomoci ako klienti, pri zachovaní špecializácie linky pomoci, ale aj tretie osoby v záujme osoby patriacej k cieľovej skupine, resp. osoby, ktoré požadujú distribúciu na inak špecializované linky pomoci alebo organizácie. Výstupy a výsledky zrealizovaných aktivít sú sledované počtom osôb poskytujúcich sociálne alebo asistenčné služby, počet intervencií v dištančnom poradenstve a počet zrealizovaných informačných kampaní. Vecnými odbornými garantmi sú Národné koordináčne stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch a odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitosti.

Popis východiskovej situácie

a. Relevancia k východiskovým dokumentom

Národná stratégia na ochranu detí pred násillím (prijatá uznesením vlády SR č. 24/2014, aktualizovaná uznesením vlády SR č. 474/2017 a č. 632/2019) - má vo svojich úlohách zriadenie a prevádzkovanie národnej linky na pomoc deťským obetiam

Národná koncepcia ochrany detí v digitálnom priestore a Akčný plán na roky 2020 – 2021 (prijaté uznesením vlády SR č.63/2020) a **Akčný plán na roky 2022 – 2023** (prijatý uznesením vlády SR č. 382/2022) - má vo svojom akčnom pláne na roky 2022-23 úlohy (úloha 20): Vytvorenie systémového riešenia dištančného poradenstva prostredníctvom liniek pomoci a tiež zabezpečenie adekvátnej liečby pre sexuálnych páchatel'ov trestných činov, ktoré zahŕňajú zneužívanie detí v digitálnom priestore.

Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 – 2028 - definuje kľúčové oblasti, ciele, opatrenia a indikátory smerujúce k zlepšeniu situácie mladých ľudí. V rámci opatrenia 10.1.4 Zabezpečiť a podporovať bezplatnú a ľahko dostupnú sieť poradenstva a pomoci pre mladých ľudí (aj anonymnú), vrátane online poradenstva ako aj krízovej intervencie sa plní indikátor 10.1.4.1 počet mladých ľudí, ktorí využili pomoc poskytovanú národnou linkou na pomoc deťom v ohrození VIAC AKO NI(c)K.

Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 - ako jeden z operačných cieľov vytýčené personálne posilnenie Národnej liny pre ženy zažívajúce násillie;, súčasne vládny dokument predpokladá zabezpečenie zvyšovanie informovanosti žien, dievčat a širokej verejnosti o trestnom charaktere násillia na ženách, vrátane sexuálneho násillia, s cieľom povzbudzovať ženy a dievčatá, aby nahlasovali prípady násillia na nich páchané a/alebo vyhľadali špecializované služby ochrany a podpory.

Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 - vo svojej úlohe č. 3 požaduje zabezpečenie dostatočného počtu regionálne dostupných špecializovaných podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti, vrátane krízovej pomoci poskytovanej prostredníctvom Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie.

Tematická základná podmienka „**Národný strategický politický rámec pre sociálne začlenenie a znižovanie chudoby**“ – NP naplňa opatrenie č. 2. Opatrenia na zabránenie a boj proti segregácií vo všetkých oblastiach vrátane sociálnej ochrany, inkluzívnych trhov práce a prístupu ku kvalitným službám pre zraniteľných ľudí vrátane migrantov a utečencov.

Národný akčný plán Európska Záruka pre dieťa

Národný program duševného zdravia na roky 2023-2030

Dokumenty na regionálnej a národnej úrovni:

- ZÁKON č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. V tomto zákone je uvedené, že každé dieťa môže požiadať o pomoc aj bez vedomia rodičov. Národná linka je jedným z nástrojov, ktorý zabezpečí túto možnosť. Rovnako umožňuje naplniť povinnosť každého, kto sa dozvie o porušovaní práv detí nahlásiť takúto skutočnosť.

- ZÁKON č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov garantuje každému, kto sa považuje za obeť trestného činu, ochranu pred opakovanou a druhotnou viktimizáciou a priznáva mu nárok na podporu.

- ZÁKON č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

Dokumenty na medzinárodnej úrovni a na úrovni EÚ:

Všeobecná deklarácia ľudských práv

Charty základných práv EÚ- čl. 23

Zmluva o fungovaní Európskej únie, čl. 8

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) a jeho opčný protokol

Deklarácia sociálnych a právnych zásad ochrany a zabezpečenia blaha detí

Deklarácia o ochrane žien a detí za mimoriadnych udalostí a za ozbrojených konfliktov

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach

Dohovor o právach dieťaťa, jeho opčné protokoly a všeobecné komentáre

b. Predchádzajúce analýzy

Situáciu detí na Slovensku v ostatnom období výrazne ovplyvnilo niekoľko faktorov s medzinárodným presahom. Prvým z nich je globálna pandémia COVID-19, v dôsledku ktorej sa aktivity detí v škole aj v domácnostiach výrazne presunuli do digitálneho priestoru, deti sa vzdelávali dištančne, na čo neboli mnohé pripravené (ani psychicky, ani technologicky, dochádzalo k technologickej exklúzii a pod.) vid' výskum nižšie. Takisto sa do online priestoru presunuli aj hrozby v podobe rôznych výziev k plneniu ohrozujúcich úloh, ktorým deti čelia, najmä na sociálnych sieťach. Túto situáciu dobre popisujú výskumné štúdie, ktoré na objednávku NKS vypracoval výskumný tím z Katolíckej univerzity v Ružomberku v niekoľkých pokračujúcich úlohách. Práve v spolupráci s koordinátormi ODPN vykonali zber primárnych údajov a zanalyzovali výsledky, ktoré poukazujú na niektoré riziká, ktorým deti čelia. Pri porovnaní výsledkov z realizovaných výskumov "Prežívanie a správanie detí a mládeže na Slovensku počas pandémie" (výskumná správa 2021) a "Prežívanie a správanie detí a mládeže na Slovensku" (výskumná správa 2022) je viditeľné zhoršenie v najmä v oblasti prežívania pocitu šťastia a životnej spokojnosti a tiež prejavy depresívnej nálady. Šikanovanie, či už v online priestore alebo mimo neho, zažíva približne každé piate dieťa. Vysoké percento detí je tiež vystavené sexuálne explicitnému obsahu (pornografia, sexting), pričom sa nadol

posúva hranica prvej skúsenosti s takýmto obsahom. Výskum sa tiež venuje ďalším problematickým oblastiam, ktoré súvisia s aktivitami navrhovaného projektu, akými sú emocionálne problémy, pocit bezpečia a prijatia doma i v školskom prostredí, či pocit šťastia a celkovej spokojnosti. Venuje sa aj problematike excesívneho používania internetu, ktorá môže viesť k mnohým z vyššie uvedených problémov. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky uvádza, že sa zvyšujú počty detských pacientov s psychickými poruchami a poruchami správania vyžadujúcimi liečbu ústavnou formou, okrem iného aj v dôsledku doznievajúcej pandémie (strata sociálnych kontaktov), úmrtia rodičov a príbuzných, významnej zmeny životného štýlu celých rodín, nárastu času tráveného v digitálnom priestore a vojnového konfliktu. V reprezentatívnom výskume domáceho násillia na Slovensku 19,3 % žien uviedlo skúsenosť s násilným správaním od partnera. Výskum tiež ukázal, že útoky od partnera majú tendenciu sa opakovať a ženy agresiu od partnerov zažívajú alebo zažívali po dlhší čas, pričom len malá časť žien viktimizáciu oznámila polícii. Výskumné údaje naznačujú, že život s násilným partnerom má výrazné dopady na zdravie žien a vyhranenejšie formy násillia v intímnom vzťahu mali u pomerne rozsiahlej skupiny žien bezprostredné zdravotné následky.

c. Súvisiace projekty

Predkladaný PENSV-NLP nadväzuje na národný projekt Podpora ochrany detí pred násillím (ďalej len "NP PODPN"), ktorého hlavnou aktivitou bolo vytvorenie podmienok pre systémovú podporu ochrany detí pred násillím. Jednou z podaktivít bolo *Zriadenie národnej linky na pomoc deťom v ohrození*. Realizácia NP PODPN vo výraznej miere prispela k zvýšeniu informovanosti odbornej aj laickej verejnosti. Národná linka VIAC AKO NI(c)K dopĺňa systém už existujúcich liniek, ktoré rovnako pomáhajú a radia ľuďom v rôznych ťažkých životných situáciách. Ich úloha v spoločnosti je nezastupiteľná, keďže často sú jediným spojením ohrozených ľudí s odborníkmi. Práve dištančná forma pomoci im totiž zabezpečuje maximálne súkromie a priestor zdôveriť sa. Vďaka dlhoročným skúsenostiam mimovládnych organizácií boli otvorené problematické oblasti v systéme ochrany detí ohrozených násillím od úrovne dištančného poradenstva a krízovej intervencie následným delegovaním na príslušné zložky a rezorty. NP v rámci tejto aktivity nadväzuje na pilotné NP realizované v programovom období 2007-2013, ktoré boli podporené z Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia, a to: *NP Prevencia a eliminácia násillia na ženách* (ďalej len "NP PENŽ"), *NP Podpora prevencie a eliminácie násillia na ženách* (ďalej len "NP PPENŽ") a čiastočne na *NP Inštitút rodovej rovnosti*. Taktiež nadväzuje na *projekt Koordinačno-metodického centra pre rodovo podmienené a domáce násillie*, ktorý je podporený z Nórskeho finančného mechanizmu.

Od roku 2018 do júna roku 2023 bola činnosť NLŽ podporená národným *projektom Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie* (ďalej len "NP PERD") z Operačného programu Ľudské zdroje. V rámci druhej aktivity NP PERD je definovaná podpora rozvoja služieb a opatrení pre obeť násillia, najmä pre ženy. Účelom krízovej intervencie je eliminácia ohrozenia a návrh takých strategických foriem riešení, ktoré podporia možnosti a posilnia kompetencie klienta/klientky riešiť nepriaznivú sociálnu situáciu alebo ju zmierniť.

MZ SR od roku 2021 prevádzkuje NLPDZ zo zdrojov Plánu obnovy a odolnosti (POO). Finančná alokácia na činnosť Národnej linky na podporu duševného zdravia však bola k 30. septembru 2023 vyčerpaná a činnosť NLPDZ ako pilotného projektu financovaného zo zdrojov POO ukončená. Činnosť tejto linky sa však plánuje do budúcnosti systematizovať.

d. Problémové oblasti

Podľa zistení WHO z roku 2020 až 90 % zlého zaobchádzania s deťmi zostáva nepovšimnuté. Príčinami neodkrytia násillia je často nekomplexný pohľad na život dieťaťa. Každé násillie sa u dieťaťa prejavuje nejakým spôsobom, ako napríklad vynechávaním krúžkov, zníženou chuťou do jedla, častými poraneniami a pod. Samostatne tieto príznaky nemusia nič naznačovať, avšak spolu utvárajú

komplexný obraz násilia. Z uvedeného vyplýva potreba vytvorenia systému on-line depistáže, t.j. vyhľadávania škodlivých obsahov a škodlivých uzatvorených skupín a priamo v online teréne, poskytovanie nástrojov pomoci pre deti dostávajúce sa do uzatvorených systémov, ktoré svojich členov povzbudzujú v patologických javoch. V oblasti ochrany detí pred poškodením neprimeraného správania sa dospelých doposiaľ neexistuje žiadna účinná pomoc.

Z reprezentatívneho výskumu domáceho násilia na Slovensku vyplýva, že takmer každá piata žena má skúsenosť s násilným správaním od partnera. Výskum tiež ukázal, že útoky od partnera majú tendenciu sa opakovať a ženy agresiu od partnerov zažívajú alebo zažívali po dlhší čas, pričom len malá časť žien viktimizáciu oznámila polícii. Na Slovensku existujú len dve poradenské centrá, ktoré poskytujú poradenstvo ženám so skúsenosťou so sexuálnym násilím mimo partnerských vzťahov, a tieto pôsobia len na území Bratislavy. Na tento problém reaguje projekt rozšírením poskytovania osobitnej poradenskej služby pre ženy ohrozené sexuálnym násilím mimo partnerských vzťahov a zriadením pracovnej pozície špecialistky pre preživšie sexuálnej viktimizácie, ktorá bude vyčlenená z nepretržitej prevádzky.

Pandémia, vojna na Ukrajine, polarizácia spoločnosti, nenávisťné prejavy v online priestore majú zásadný vplyv na nárast rizikového správania, patologických prejavov nielen u detí ale aj dospelých a negatívne ovplyvňujú ich duševné zdravie.

Zmeny v prostredí vyvolali aj nárast nových, zatiaľ nie až tak registrovaných fenoménov, ako sú detské gangy, prípady extrémnych prejavov násilia spáchaných mladým jednotlivcom, ďalej nárast sebapoškodzovania, suicidálnych prejavov, úzkosti, depresí u detí ako dôsledok neriešených problémov, nárast zneužívania detí v online prostredí, výzvy na sociálnych sieťach, ktoré predstavujú závažné ohrozenie na zdraví a živote.

Spôsob realizácie aktivít projektu

Projekt bude realizovaný prijímateľom - Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a partnermi - Ministerstvom zdravotníctva SR a Inštitútom pre výskum práce a rodiny prostredníctvom dvoch hlavných aktivít:

1. Podpora osôb v nepriaznivej sociálnej situácii ohrozených násilím alebo ohrozením duševného zdravia, vrátane detí poskytovaním dištančnej krízovej pomoci.

Podaktivita 1.1: Prevencia ohrozenia a podpora rovnakých šanci detí prostredníctvom Národnej linky na pomoc deťom v ohrození VIAC AKO NI(C)K

Špecifickým cieľom podaktivity je prostredníctvom linky na pomoc deťom v ohrození VIAC AKO NI(C)K okrem už fungujúcej chatovej a e-mailovej formy poskytovania dištančného poradenstva poskytovať aj telefonické poradenstvo. Telefonická linka bude dostupná na osobitnom bezplatnom telefónnom čísle a funguje v nepretržitom režime, aby sa na ňu deti mohli s dôverou kedykoľvek obrátiť a nájsť riešenie ich situácie.

Podaktivita 1.2: Prevencia ohrozenia násilím a podpora nediskriminácie žien prostredníctvom Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie

Špecifickým cieľom podaktivity je prostredníctvom NLŽ poskytovanie špecializovaného poradenstva a posilnenia systému integrovanej podpory zvýšiť prevenciu sociálneho vylúčenia v dôsledku násilia na ženách, ako jedného z prejavov diskriminácie žien.

Podaktivita 1.3.: Podpora duševného zdravia prostredníctvom Národnej linky na podporu duševného zdravia

Špecifickým cieľom tejto podaktivity je podpora duševného zdravia prostredníctvom prevádzkovania linky dištančného poradenstva kombinovanou formou telefonického a online

poradenstva zameraného na oblasť duševného zdravia a oblasť problematického prežívania vlastnej sexuality či sexuality blízkych osôb prostredníctvom anonymného dištančného poradenstva online formou prepojenie na možnosti krízovej intervencie a terapie.

2. Zvyšovanie povedomia v oblasti problematiky násillia a podpory duševného zdravia.

Súčasťou činnosti liniek pomoci bude aj realizácia kampane s cieľom zvyšovania povedomia o problematike s ohľadom najmä pre cieľovú skupinu osôb, pre ktoré je činnosť tej ktorej linky určená. Kampane sú orientované predovšetkým na informovanie o nástrojoch pomoci, o formách a následkoch násillia páchaného na deťoch, ženách ale aj o možných iných rizikách, ktoré aktuálne ohrozujú deti a mladých ľudí v reálnom aj v digitálnom priestore.

Očakávané výstupy: Výstupy a výsledky zrealizovaných aktivít budú sledované počtom osôb poskytujúcich sociálne alebo asistenčné služby, počet intervencií v dištančnom poradenstve a počet zrealizovaných informačných kampaní.

Situácia po realizácii projektu a udržateľnosť projektu

Spoločným a kľúčovým cieľom je stabilizovať systém dištančného poradenstva prostredníctvom liniek pomoci a rovnako zabezpečenie poskytovania tohto typu poradenstva v rámci štátneho rozpočtu. Je nevyhnutné, aby bolo zabezpečené dištančné poradenstvo aj v konkrétnych špecifických oblastiach ako ochrana pred násillím, depistáž sociálnopatologických javov a poskytovanie poradenstva osobám s poruchou voľby sexuálneho objektu. Tento národný projekt a jeho implementácia je súčasťou pripravovanej legislatívy, ktorá upravuje dištančné poradenstvo a štandardy fungovania prostredníctvom liniek pomoci. Dištančné poradenstvo má svoju nezastupiteľnú rolu v oblasti prevencie. Všetky náklady vynaložené v oblasti prevencie vedú k rapídneznému zníženiu nákladov na liečbu klienta/pacienta, psychologickú pomoc, dôsledky neschopnosti pracovať v kvalifikovanom zamestnaní, ale aj javy ako kriminalita, bezdomovecť, závislosti a pod.

Po implementácii národného projektu bude *Národná linka na pomoc deťom v ohrození VIAC AKO NI(c)K* etablovaná, so stabilizovanými a dostatočnými personálnymi kapacitami a technicko-administratívnym zabezpečením. Očakáva sa zvýšenie počtu relevantných kontaktov oproti predchádzajúcemu obdobiu vďaka propagácii a zvyšovaniu informovanosti o linke a rozšíreniu poskytovanej pomoci.

Národná linka pre ženy zažívajúce násillie bude po implementácii národného projektu etablovaná v systéme integrovanej pomoci pre ženy zažívajúce násillie. Očakáva sa zvýšenie počtu relevantných volaní oproti predchádzajúcemu obdobiu vďaka propagácii a zvyšovaniu informovanosti o linke a rozšíreniu poskytovanej pomoci o nové formy sprístupnenia služby ďalším podskupinám ohrozených žien so špecifickými potrebami (napr. so zdravotným postihnutím alebo z národnostných menšín).

Linka na podporu duševného zdravia, okrem stabilizácie dištančného poradenstva podpory v oblasti duševného zdravia pre laickú, no najmä pre odbornú verejnosť, bude po implementácii národného projektu etablovaná a v systéme integrovanej pomoci osobám s poruchou voľby sexuálneho objektu. Informovanosť verejnosti je kľúčovým nástrojom primárnej prevencie a prispieva k lepšiemu a rýchlejšiemu nahlasovaniu a následne riešeniu problematiky násillia. Rovnako motivuje k vyhľadaniu pomoci v oblasti duševného zdravia. Ide o potrebný prvok destigmatizácie a tým pádom aj otvorenejšej komunikácie o problematike násillia a duševného zdravia.

Po skončení projektu očakávame tieto systémové zmeny:

- rozšírenie odborného poradenstva pre ženy ohrozené sexuálnym násilím aj mimo blízkych vzťahov
rozšírenie o odborné sprevádzanie a poradenstvo inštitúciám, ktoré prichádzajú do kontaktu s obeťami násilia,
- rozšírenie o depistáž - vyhľadávanie sociálno-patologických skupín a nebezpečných obsahov v on-line priestore,
- novovytvorenie odborného poradenstva pre osoby s poruchou voľby sexuálneho objektu,
- legislatíva pre stabilizáciu, odbornosť a legitímnosť dištančného poradenstva.

Cieľová skupina

deti v núdzi
klienti KC
osoby zažívajúce násilie, ako FO, ktorým bolo alebo malo byť trestným činom ublížené na zdraví
široká verejnosť v rámci informačných a mediálnych kampaní
štátni príslušníci tretích krajín, vrátane migrantov
zamestnanci v oblasti sociálneho začlenenia ako zamestnanci vykonávajúci politiky a opatrenia v oblasti prevencie diskriminácie a/alebo sociálneho začlenenia vo verejnom aj neverejnom sektore
domácnosti v hmotnej núdzi
domácnosti vystavené riziku príjmovej chudoby
FO v nepriaznivej sociálnej situácii ako prijímatelia sociálnych služieb
osoby so zdravotným postihnutím
príslušníci marginalizovaných komunít vrátane MRK

Harmonogram realizácie aktivít projektu

Celková dĺžka realizácie aktivít projektu (v mesiacoch)		36	
Hlavné aktivity projektu	Typ akcie	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
Podpora osôb v nepriaznivej sociálnej situácii ohrozených násilím alebo ohrozením duševného zdravia, vrátane detí poskytovaním dištančnej krízovej pomoci	Prevenencia a eliminácia násilia, individualizované poradenské služby pre obeť násilia a v oblasti podpory duševného zdravia, vrátane anonymizovanej podpory prostredníctvom IKT	01/2024	12/2026
Zvyšovanie povedomia v oblasti ochrany detí pred násilím	Informačné aktivity a mediálne kampane zamerané na niektorú z nasledovných oblastí: násilie na ženách a deťoch, práva detí, podmienky života a	01/2024	12/2026

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

	práva osôb so zdravotným postihnutím, bývanie, deinštitucionalizácia a komunitné sociálne služby		
--	--	--	--

Merateľné ukazovatele	
Názov	Počet zrealizovaných informačných kampaní
Merná jednotka	počet
Celková cieľová hodnota	5
Názov	Počet osôb poskytujúcich sociálne alebo asistenčné služby
Merná jednotka	osoby
Celková cieľová hodnota	52
Názov	Počet intervencií v poradenstve
Merná jednotka	počet
Celková cieľová hodnota	20 000